

Розділ III. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА

DOI: 10.33766/2524-0323.99.187-196

УДК: 347.95; 340.63:364

*Колодчина Р. В., прокурор відділу представництва інтересів держави в суді
з питань земельних відносин Київської міської прокуратури (м. Київ, Україна)*

e-mail: kolodchyna91@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4690-9351>

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ОСІБ, ЯКІ СТРАЖДАЮТЬ НА ПСИХІЧНІ ЗАХВОРЮВАННЯ

Статтю присвячено проблемам правового регулювання соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади. Досліджено праці науковців, а також проаналізовано положення законодавчих і підзаконних актів у цій сфері. Запропоновано визначити соціальний захист осіб, які страждають на психічні захворювання, як систему суспільних відносин, що виникають між особами, у яких діагностовано відповідні захворювання, або їхніми опікунами та органами державної влади і місцевого самоврядування. Наголошено, що зазначені суспільні відносини спрямовані на забезпечення державних економічних, соціальних і правових гарантій життєдіяльності вказаних осіб.

Визначено систему заходів соціального захисту для осіб, які страждають на психічні захворювання. Указано, що особливі різновиди заходів соціального захисту передбачено для тих осіб, яким встановлено інвалідність унаслідок психічного захворювання. З'ясовано, що законодавство передбачає такі заходи соціального захисту психічно хворих осіб, як призначення державної соціальної допомоги, безоплатне надання медичної допомоги, забезпечення соціальних послуг інвалідам, встановлення квоти для обов'язкового працевлаштування осіб із інвалідністю на підприємствах усіх форм власності. Законодавство встановлює можливість визнання особи з інвалідністю безробітною і взяття її на облік для працевлаштування у Державній службі зайнятості України, особливі умови забезпечення житлом, створення підприємств або окремих цехів і дільниць з полегшеними умовами праці для здійснення трудової реабілітації, оволодіння новими професіями.

Обґрунтовано необхідність удосконалення правового регулювання діяльності закладів соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади. Запропоновано визначити правовий статус цих закладів на підставі Типового положення про центри надання соціальних послуг.

Ключові слова: соціальний захист, психічна хвороба, соціальні послуги, психіатрична допомога.

Постановка проблеми. Здійснення функцій соціальної держави передбачає забезпечення роботи системи охорони здоров'я. Одним із видів медичної допомоги є надання психіатричної допомоги. Особа, яка страждає на психічні розлади, може стати непрацездатною. У такому разі вона потребуватиме надання

матеріальної допомоги та інших заходів соціального захисту. Наявність діагностованого психічного захворювання не повинна бути підставою для дискримінації та обмеження прав таких громадян. Заходи соціального захисту повинні забезпечити нормальну життєдіяльність таких осіб. Отже, вивчення проблем правового регулювання соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання, є актуальним питанням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми соціального захисту окремих категорій громадян України ставали предметом наукових досліджень достатньо давно. Зокрема, І. В. Зозуля досліджував поняття «соціальний захист» в контексті наукових досліджень [1, с. 24–29], В. Р. Філіпчук вивчав зміст категорії «соціальний захист населення» [2, с. 106–110], О. С. Кайтанський намагався встановити поняття та ознаки соціального захисту молоді за законодавством України [3, с. 134–137]. Праці названих науковців дозволили надати загальну характеристику соціального захисту в Україні.

Учені Р. І. Сибірна, А. В. Сибірний, О. В. Хомів вивчали правові аспекти соціальної роботи із психічно хворими людьми [4, с. 69–78]. С. М. Кандиба намагався визначити правові засади соціального захисту осіб з інвалідністю в Україні [5, с. 101–105]. Проблеми регулювання суспільних відносин методами адміністративного і цивільного права вивчав В. І. Теремецький [6, с. 101–105]. Питання надання соціальних послуг досліджувала Т. В. Семігіна [7, с. 65–75]. Названі праці висвітлюють окремі аспекти соціального захисту осіб з інвалідністю або соціальної роботи із психічно хворими людьми. Однак і досі відсутні ґрунтовні дослідження, у яких би були комплексно розглянуті особливості соціального захисту громадян, котрі страждають на психіатричні розлади.

Формулювання цілей. Метою цієї статті є вивчення проблем правового регулювання соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання. Завдання статті полягають у необхідності охарактеризувати конкретні заходи соціального захисту, що можуть бути застосовані до психічно хворих осіб, а також сформулювати рекомендації щодо внесення змін до законодавства з метою удосконалення правового регулювання соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання.

Виклад основного матеріалу. Поняття соціального захисту досліджено в працях багатьох науковців. Так І. В. Зозуля зазначає, що відсутнє стале визначення поняття «соціальний захист», хоча воно досліджується тривалий час в різних галузях наук. У наукових розвідках здебільшого йдеться про організаційні та інституційні аспекти соціального захисту, досліджується соціальна політика держави [1, с. 26]. В. Р. Філіпчук наводить визначення соціального захисту населення як сукупності законодавчо визначених економічних, соціальних, юридичних гарантій і прав, реалізація яких забезпечується державними соціальними інститутами та установами чи приватними організаціями у неформальний спосіб, з метою створення умов для підтримки життєзабезпечення соціально вразливих соціальних верств і груп населення [2, с. 109].

Науковці достатньо часто визначають особливості соціального захисту окремих груп населення. Зокрема, О. С. Кайтанський стверджує, що соціальний

захист молоді становить система суспільних відносин, що виникають між фізичними особами віком від 18 до 35 років та органами держави, місцевого самоврядування, організаціями із забезпечення нормальної життєдіяльності окремих соціально-демографічних груп [3, с. 136]. Враховуючи наведені вище визначення, можна запропонувати соціальний захист осіб, котрі страждають на психічні захворювання, як систему суспільних відносин, що виникають між особами, у яких діагностовано відповідні захворювання, або їхніми опікунами та органами державної влади і місцевого самоврядування та які спрямовані на забезпечення державних економічних, соціальних і правових гарантій життєдіяльності вказаних осіб.

Міжнародні нормативно-правові акти визнають право на соціальний захист осіб, які страждають на психічні захворювання. Згідно із п.5 принципу 1 Резолюції Генеральної асамблеї від 17.12.1991 ООН № 46/119 «Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги», така особа має право користуватися всіма соціальними та економічними правами, передбаченими Загальною декларацією прав людини [8]. Отже, жодних обмежень соціально-економічних прав цієї категорії осіб не повинно бути. Відповідно до ст. 16 Конвенції про права осіб з інвалідністю, держави-учасниці вживають усіх необхідних соціальних заходів для захисту осіб з інвалідністю, реабілітації та соціальної інтеграції таких осіб. Згідно зі ст.ст. 26, 28 Конвенції, держави-учасниці повинні затверджувати і фінансувати програми соціального обслуговування для осіб з інвалідністю, забезпечувати таким особам доступ до програм соціального захисту й програм скорочення масштабів бідності [9]. Зауважимо, що в багатьох випадках особам із психічними захворюваннями може бути встановлений певний ступінь інвалідності. Правовідносини та умови визнання інвалідності врегульовані національним законодавством держав-підписантів.

Умови соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання, закріплені в таких Законах України: «Про психіатричну допомогу», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про соціальні послуги», а також у підзаконних актах. У ст.ст. 5, 29 Закону України «Про психіатричну допомогу» передбачені такі заходи соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання:

- 1) безоплатне надання медичної допомоги;
- 2) надання соціальних послуг інвалідам та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади;
- 3) грошова допомога громадянину, який проживає разом із особою з інвалідністю I чи II групи внаслідок психічного розладу і за висновком лікарської комісії медичного закладу потребує постійного стороннього догляду, – на догляд за нею;
- 4) встановлення обов'язкових квот робочих місць на підприємствах, в установах та організаціях для працевлаштування інвалідів, які страждають на психічні розлади, в установленому законом порядку та нагляд за дотриманням цих квот;

5) забезпечення, відповідно до закону, надання соціальних послуг особам, які страждають на психічні розлади;

6) створення підприємств, цехів, дільниць тощо з полегшеними умовами праці для здійснення трудової реабілітації, оволодіння новими професіями та працевлаштування осіб, які страждають на психічні розлади;

7) існування закладів соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади [10].

Отже, спеціальний закон встановлює достатньо широкий перелік заходів соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання. Автори, які досліджували проблеми соціальної допомоги особам із розладами психіки, стверджують, що тим громадянам, які не здатні працювати внаслідок наявності певного захворювання, необхідно забезпечити належний матеріальний рівень життя. Неприпустимо порушувати права особи за ознакою психіатричного захворювання. Необхідно враховувати, що громадянин, який не розуміє значення своїх дій або не може керувати ними, не здатний забезпечити собі належний рівень життя [4, с. 74]. Водночас здійснення таких заходів повинно забезпечуватися належним фінансуванням з державного і місцевих бюджетів.

До тих психічно хворих осіб, які отримали статус інваліда, можуть бути застосовані заходи соціального захисту інвалідів. Відповідно до п. 3 Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, медико-соціальна експертиза проводиться з метою встановлення інвалідності хворим за документами, що підтверджують стійке порушення функцій організму, обумовлене захворюваннями, наслідками травм або вродженими вадами, котрі спричиняють обмеження нормальної життєдіяльності особи [11]. Згідно з Інструкцією про встановлення груп інвалідності, до основних видів порушення функцій організму людини, які визначаються медико-соціальною експертизою, належать порушення психічних функцій (сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, мови, емоцій, волі), а також психічні розлади зі стійкими, значно вираженими психопатологічними синдромами [12]. Отже, в окремих випадках, за рішенням медико-соціальної експертної комісії, особам, які страждають на психічні розлади, може бути встановлена група інвалідності.

Згідно з нормами Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», до осіб із інвалідністю можуть бути застосовані такі заходи соціального захисту:

1) встановлення квоти для обов'язкового працевлаштування осіб із інвалідністю на підприємствах усіх форм власності;

2) можливість визнання особи з інвалідністю безробітною і взяття її на облік для працевлаштування в Державній службі зайнятості України;

3) особливі умови забезпечення житлом;

4) спеціалізоване матеріальне, соціально-побутове і медичне забезпечення осіб з інвалідністю здійснюється у вигляді грошових виплат (пенсій, допомог, одноразових виплат) та забезпечення медикаментами [13].

Переліченими гарантіями соціального захисту можуть скористатися ті психічно хворі особи, яких визнано у встановленому порядку інвалідами. Досліджуючи проблеми адміністративно-правового захисту людей з інвалідністю, С. М. Кандиба стверджує, що для тих інвалідів, які не здатні працювати, має бути гарантований рівень матеріального утримання, достатній для задоволення необхідних життєвих потреб. Водночас для осіб, котрі можуть заробляти на життя своєю працею, необхідно забезпечити таку можливість [5, с. 103]. Слід погодитися з цією думкою, адже заходи соціального захисту психічно хворих осіб повинні гарантувати як матеріальну допомогу, так і можливість доступу до праці.

Умови та розміри призначення матеріальної допомоги особам з інвалідністю встановлені Законом України «Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю». Норми законодавчого акта передбачають надання державної соціальної допомоги особам з інвалідністю I групи, а також малозабезпеченим особам, яким встановлено інвалідність. Розмір такої допомоги розраховується у відсотках від прожиткового мінімуму. Виплата соціальної допомоги на догляд передбачена для осіб, котрі за висновком консультативно-лікарської комісії потребують стороннього догляду [13]. Отже, законодавство детально регулює окремі аспекти призначення матеріальної допомоги інвалідам. Серед них можуть бути й особи, яким інвалідність встановлено внаслідок психічного захворювання. У разі неможливості особи, котра страждає на психічне захворювання, звернутися до органів соціального захисту для призначення цієї допомоги, відповідне звернення повинен подати опікун.

Таким чином, заходи соціального захисту психічно хворих осіб, які визнані інвалідами та які не мають такого статусу, здебільшого спрямовані на фінансування безоплатного лікування, забезпечення можливості працювати або гарантування необхідної матеріальної допомоги. Варто також дослідити специфіку надання соціальних послуг особам, котрі стали інвалідами внаслідок психічного розладу. Згідно з ч.6 ст. 16 Закону України «Про соціальні послуги», існують такі види соціальних послуг: догляд вдома, денний догляд, підтримане проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція, надання притулку, екстрене (кризове) втручання, консультування, соціальний супровід, представництво інтересів, посередництво, соціальна профілактика, натуральна допомога, фізичний супровід осіб з інвалідністю, інформування медіація [15]. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про психіатричну допомогу», до заходів соціального захисту психічно хворих осіб належить надання соціальних послуг інвалідам та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади [10]. Як передбачено ч. 1 ст. 13 Закону України «Про соціальні послуги», надавачі соціальних послуг можуть належати до державного, комунального або недержавного секторів [15]. Тобто органи державної влади та місцевого самоврядування можуть створювати відповідні центри соціальної допомоги. Подібні організації можуть бути створені й на основі приватної власності.

Т. В. Семигіна зазначає, що соціальні послуги мають усі ознаки публічних послуг, але критерієм їх виділення в окрему категорію є не коло суб'єктів, що їх

надають, а сфера, у якій вони реалізуються, – соціальний захист. Соціальні послуги можуть надаватися як органами державної влади і місцевого самоврядування, так і недержавними організаціями. Але держава в жодному разі не в праві самоусуватися від надання таких послуг, хоча це не забороняє участі в такій діяльності недержавних комерційних організацій [7, с. 73]. Зауважимо, що піклування про малозабезпечених громадян, яким встановлено інвалідність або які страждають на психічні захворювання, повинно належати до функцій соціальної держави. Члени родини можуть оплатити догляд за психічно хворим родичем некомерційній організації. В. І. Теремецький наголошує, що у сфері охорони здоров'я необхідно розрізняти адміністративні та цивільні відносини [6, с. 51]. Дозволяючи платні комерційні послуги у сфері охорони здоров'я та соціальних послуг, держава повинна надавати мінімум безкоштовних соціальних послуг особам, які потребують відповідної допомоги.

Згідно з п.6 Типового положення про центри надання соціальних послуг, указані установи виявляють осіб та сім'ї, які потребують надання соціальних послуг, ведуть їхній облік, надають соціальні послуги відповідно до державних стандартів соціальних послуг, здійснюють допомогу особам і сім'ям у розв'язанні їх соціально-побутових проблем [16]. Водночас серед функцій і напрямків діяльності названих закладів не передбачено особливостей надання соціальної допомоги особам, які страждають на психічні захворювання.

Варто зазначити, що в ст.ст. 5, 29 Закону України «Про психіатричну допомогу» передбачено створення закладів соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання. Однією з функцій таких закладів є надання соціальної допомоги. Вони можуть бути створені органами виконавчої влади та місцевого самоврядування [10]. На жаль, відсутнє окреме типово положення про заклад соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання. У ч. 4 ст. 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» встановлено, що до відання виконавчих органів міських рад та рад об'єднаних територіальних громад належить забезпечення надання соціальних послуг, відповідно до закону [17]. Законодавство про місцеве самоврядування не уточнює, які саме центри надання соціальних послуг повинні створювати виконавчі комітети міських рад. Залишається незрозумілим, який саме заклад має надавати соціальні послуги громадянам, котрі страждають на психічні захворювання. Вважаємо, що ця діяльність повинна бути функцією центру надання соціальних послуг або завданням спеціалізованого закладу соціального захисту осіб, котрі страждають на психічні захворювання. Статус закладів соціального захисту психічно хворих осіб залишається невизначеним. Вважаємо, що статус такого закладу необхідно встановити на підставі Типового положення про центри надання соціальних послуг.

Висновок. Соціальний захист осіб, котрі страждають на психічні захворювання, становить систему суспільних відносин, що виникають між особами, у яких діагностовано відповідні захворювання або їхніми опікунами та органами державної влади і місцевого самоврядування, та спрямовані на забезпечення державних економічних, соціальних і правових гарантій життєдіяльності вказаних осіб. Конкретні заходи соціального заходу врегульовані Законами України

«Про психіатричну допомогу», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про соціальні послуги».

Законодавство передбачає такі заходи соціального захисту осіб, які страждають на психічні захворювання:

– призначення державної соціальної допомоги особам, яким встановлено інвалідність внаслідок психічного захворювання, та призначення допомоги на догляд;

– безоплатне надання медичної допомоги;

– надання соціальних послуг інвалідам та особам похилого віку, які страждають на психічні розлади;

– встановлення квоти для обов'язкового працевлаштування осіб з інвалідністю на підприємствах усіх форм власності;

– можливість визнання особи з інвалідністю безробітною і взяття її на облік для працевлаштування в Державній службі зайнятості України;

– особливі умови забезпечення житлом;

– створення підприємств, цехів, дільниць тощо з полегшеними умовами праці для здійснення трудової реабілітації, оволодіння новими професіями та працевлаштування осіб, які страждають на психічні розлади.

Належне правове регулювання соціального захисту психічно хворих осіб потребує закріплення права таких осіб на встановлення інвалідності та призначення державної соціальної допомоги в Законі України «Про психіатричну допомогу». Для удосконалення правового регулювання надання соціальних послуг особам, які страждають на психічні хвороби, необхідно встановити правовий статус закладів соціального захисту таких осіб на підставі Типового положення про центри надання соціальних послуг. Як один із можливих варіантів надання соціальних послуг психічно хворим особам, можна передбачити здійснення таких функцій спеціалізованими фахівцями центрів надання соціальних послуг.

У подальших дослідженнях передбачаємо розглянути питання узгодження норм Законів України «Про психіатричну допомогу», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про соціальні послуги» та «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні».

Використані джерела:

1. Зозуля І. В. Поняття «соціальний захист» в контексті наукових досліджень. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 3 (84). С. 24–29.

2. Філіпчук В. Р. Соціальний захист населення: зміст категорії та відповідність викликам глобалізації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 20. Ч. 3. С. 106–110.

3. Кайтанський О. С. Поняття та ознаки соціального захисту молоді за законодавством України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2015. № 16. Том. 1. С. 134–137.

4. Сибірна Р. І., Сибірний А. В., Хомів О. В. Правові аспекти соціальної роботи із психічно хворими людьми. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 69–78.

5. Кандиба С. М. Поняття адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 1. С. 101-105.

6. Теремецький В. І., Книш С. В. Розмежування адміністративних і цивільних правовідносин у сфері охорони здоров'я в Україні. *Право та державне управління*. 2019. № 2 (35). Том 2. С. 47-53.

7. Семигіна Т. В. Соціальні послуги у територіальних громадах України: інновації правового регулювання. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 4. С. 65-75.

8. Принципи захисту психічно хворих осіб і поліпшення психіатричної допомоги: Резолюція Генеральної асамблеї ООН від 17.12.1991 № 46/119. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_905#Text. (дата звернення: 25.08.2022)

9. Конвенція про права осіб з інвалідністю, прийнята Генеральною асамблеєю ООН 13 грудня 2006 року. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71/find?text. (дата звернення: 25.08.2022)

10. Про психіатричну допомогу : Закон України від 22.02.2000 № 1489-III. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>. (дата звернення: 25.08.2022)

11. Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності : постанова Кабінету Міністрів України від 03.12.2009 № 1317. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-п>. (дата звернення: 25.08.2022)

12. Про затвердження Інструкції про встановлення груп інвалідності : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 05.09.2011 № 561. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1295-11Text>. (дата звернення: 25.08.2022)

13. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 21.03.1991 № 875-XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>. (дата звернення: 25.08.2022)

14. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю : Закон України від 18.05.2004 № 1727-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text>. (дата звернення: 25.08.2022)

15. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>. (дата звернення: 25.08.2022)

16. Типове положення про центри надання соціальних послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 177. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-п>. (дата звернення: 25.08.2022)

17. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>. (дата звернення: 25.08.2022)

References:

1. Zozulia, I. V. (2021) Poniattia «sotsialnyi zakhyst» v konteksti naukovykh doslidzhen. *Aktualni problemy derzhaonoho upravlinnia – Actual problems of public administration*, 3 (84), 24–29. [in Ukrainian].

2. Filipchuk, V. R. (2018) Sotsialnyi zakhyst naselennia: zmist katehoriï ta vidpovidnist vykykam hlobalizatsii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, 20, issue 3, 106–110. [in Ukrainian].

3. Kaitanskyi, O. S. (2015) Poniattia ta oznaky sotsialnoho zakhystu molodi za zakonodavstvom Ukrainy. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia «Yurysprudentsiia» – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series «Jurisprudence»*, 16, issue 1, 134–137. [in Ukrainian].

4. Sybirna, R. I., Sybirnyi, A. V., Khomiv, O. V. (2013) Pravovi aspekty sotsialnoi roboty iz psykhychno khvorymy liudmy. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo univertsytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs*, 2, 69–78. [in Ukrainian].

5. Kandyba, S. M. (2020) Poniattia administratyvno-pravovoho zakhystu osib z inva lidnistiu v Ukraini. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law*, 1, 101–105. [in Ukrainian].

6. Teremetskyi, V. I., Knysh, S. V. (2019) Rozmezhuvannia administratyvnykh i tsy vilnykh pravovidnosyn u sferi okhorony zdorovia v Ukraini. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and public administration*, 2 (35), vol. 2, 47–53. [in Ukrainian].

7. Semyhina, T. V. (2019) Sotsialni posluhy u terytorialnykh hromadakh Ukrainy: innovatsii pravovoho rehuliuвання. *Visnyk Akademii pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu – Bulletin of the Academy of Labor, Social Relations and Tourism*, 4, 65–75. [in Ukrainian].

8. Pryntsypy zakhystu psykhychno khvorykh osib i polipshennia psykhiatrychnoi dopomohy: Rezoliutsii Heneralnoi asamblei OON vid 17.12.1991 № 46/119. (1991) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_905#Text. [in Ukrainian].

9. Konventsiiï pro prava osib z invalidnistiu, pryiniata Heneralnoiu asambleieiu OON 13.12.2006. (2006) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71/find?text. [in Ukrainian].

10. Pro psykhiatrychnu dopomohu : Zakon Ukrainy vid 22.02.2000 № 1489-III. (2000) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14#Text>. [in Ukrainian].

11. Polozhennia pro poriadok, umovy ta kryterii vstanovlennia invalidnosti : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.12.2009 № 1317. (2009) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1317-2009-p>. [in Ukrainian].

12. Pro zatverdzhennia Instruksii pro vstanovlennia hrup invalidnosti : nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 05.09.2011 № 561. (2011) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1295-11Text>. [in Ukrainian].

13. Pro osnovy sotsialnoi zakhyschenosti osib z invalidnistiu v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21.03.1991 № 875-KhII. (1991) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>. [in Ukrainian].

14. Pro derzhavnu sotsialnu dopomohu osobam, yaki ne maiut prava na pensiiu, ta osobam z invalidnistiu : Zakon Ukrainy vid 18.05.2004 № 1727-IV. (2004) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text>. [in Ukrainian].

15. Pro sotsialni posluhy : Zakon Ukrainy vid 17.01.2019 № 2671-VIII. (2019) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>. [in Ukrainian].

16. Typove polozhennia pro tsentry nadannia sotsialnykh posluh : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.03.2020 № 177. (2020) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-p>. [in Ukrainian].

17. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 № 280/97-VR. (1997) N. p. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy – Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr>. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.08.2022

Kolodchyna R., Prosecutor of the Department for Representing State Interests in Courts on Land Issues of the Kyiv City Prosecutor's Office (Kyiv, Ukraine)

SOCIAL PROTECTION OF PERSONS SUFFERING FROM MENTAL ILLNESSES

The scientific article is focused on the problems of legal regulation of social protection of persons suffering from mental disorders. The author has studied the works of scholars and has analysed the provisions of legislative acts and by-laws in this area. It has been offered to define the social protection of persons suffering from mental illnesses as the system of social relations that arise between persons diagnosed with relevant diseases or their guardians and state authorities, as well as local self-government agencies. It has been emphasized that the specified social relations are aimed at ensuring the state economic, social and legal guarantees of the vital activities of the indicated persons.

The system of social protection measures for persons suffering from mental illnesses has been defined. It has been indicated that special types of social protection measures are provided for those persons who have been diagnosed with a disability due to a mental illness. It has been found out that the legislation provides such measures of social protection of mentally ill persons as the appointment of state social assistance, free medical care, guaranteeing social services to the disabled, establishment of a quota for mandatory employment of persons with disabilities at enterprises of all forms of ownership. The legislation establishes the possibility of recognizing a person with a disability as unemployed and registering the person for employment at the State Employment Service of Ukraine, special conditions for providing housing, creating enterprises or separate workshops and divisions with easier working conditions for labor rehabilitation, mastering new professions.

The author has substantiated the necessity of improving legal regulation of the activities of social protection institutions for persons suffering from mental disorders. It has been suggested to determine the legal status of such institutions on the basis of the Standard Regulation on Centers for the Provision of Social Services.

Keywords: social protection, mental illness, social services, psychiatric care.